



**Arlette Schijns** | advocaat en voorzitter van  
de Commissie Schadefonds Geweldsmisdrijven

“Leer in het aansprakelijkheidsrecht van andere compensatiesystemen!”

**Interview met  
Arlette Schijns**

**Arlette Schijns, advocaat bij Beer advocaten en promovenda aan de VU, is per 1 maart 2022 benoemd tot voorzitter van de Commissie Schadefonds Geweldsmisdrijven. Zij was het afgelopen jaar al vicevoorzitter van deze commissie. Het Schadefonds Geweldsmisdrijven, een zelfstandig onderdeel van het ministerie van Justitie en Veiligheid, is ingesteld om slachtoffers van geweldsmisdrijven en ook naasten en nabestaanden financieel tegemoet te komen. De commissie stelt het beleid voor de uitkeringen vast, dat door een bureau met ongeveer honderd medewerkers wordt uitgevoerd, en beslist in bezwaar.**

Kan een schadefonds zoals het Schadefonds Geweldsmisdrijven meer voor slachtoffers betekenen dan het aansprakelijkheidsrecht? Is ook een schadefonds denkbaar, in de plaats van het aansprakelijkheidsrecht, voor slachtoffers van verkeersongevallen, bedrijfsongevallen en medische fouten? Een gesprek met Arlette Schijns over de twee juridische compensatiesystemen waarop haar werk is gebaseerd, enerzijds als advocaat en anderzijds als voorzitter van de commissie.

**“Ik zie de verschillende compensatiesystemen zoals het aansprakelijkheidsrecht, het Schadefonds en een afwikkeling via directe verzekeringen als complementaire systemen met eigen sterke en zwakke punten. Welk systeem het meest geschikt is, zal afhangen van de behoeften van het individuele slachtoffer.”**

**Arlette Schijns**

“Ik zie de verschillende compensatiesystemen zoals het aansprakelijkheidsrecht, het Schadefonds en een afwikkeling via directe verzekeringen als complementaire systemen met eigen sterke en zwakke punten. Welk systeem het meest geschikt is, zal afhangen van de behoeften van het individuele slachtoffer,” stelt Arlette Schijns voorop. Zij legt uit dat een slachtoffer dat primair behoefte heeft aan een snelle, zij het niet volledige, compensatie van schade beter af zal zijn bij een schadefonds of een directe verzekering. Een slachtoffer dat graag wil dat een gezaghebbende derde de waarheid rondom het ongeval of misdrijf

**“In de loop van de jaren heeft het Schadefonds zich tot een volwaardig systeem ontwikkeld naast het aansprakelijkheidsrecht, waarbij de nadruk ligt op het bieden van erkenning aan het slachtoffer. ”**

**Arlette Schijns**

vaststelt, en de aansprakelijke partij ter verantwoording wil roepen, vindt juist in het aansprakelijkheidsrecht een krachtig instrument. Schijns: “De praktijk van het Schadefonds Geweldsmisdrijven laat zien dat de verschillende systemen elkaar inderdaad aanvullen. Het Schadefonds is al lang niet meer slechts het ‘vangnet’ dat het bij de oprichting in de jaren zeventig was, vanuit de gedachte dat we als samenleving een slachtoffer niet in de kou moeten laten staan wanneer de dader niet bekend is of wanneer er geen strafproces komt. In de loop van de jaren heeft het Schadefonds zich tot een volwaardig systeem ontwikkeld naast het aansprakelijkheidsrecht, waarbij de nadruk ligt op het bieden van erkenning aan het slachtoffer. Dat is ook wat je nu inderdaad ziet, dat slachtoffers naar het Schadefonds Geweldsmisdrijven gaan en tegelijk ook hun schadeclaim in een strafproces indienen.” Complementaire systemen dus, maar dat wil natuurlijk niet zeggen dat de twee systemen, het aansprakelijkheidsrecht en een schadefonds, gelijkwaardig zijn. In het gesprek hierna betoogt Arlette Schijns, dat het aansprakelijkheidsrecht meer mogelijkheden tot ‘corrective justice’ biedt, dus genoegdoening van de kant van de dader zelf, dan een schadefonds. Bij een schadefonds blijft de dader buiten beeld, er vindt geen regres plaats. Ondervonden tekortkomingen van het aansprakelijkheidsrecht hebben volgens haar niet zozeer met het systeem zelf te maken, maar met de wijze waarop er – bij de afwikkeling van letselschades – mee wordt omgegaan. Wel zou er, zo betoogt ze, meer normering kunnen plaatsvinden en daarvoor biedt een schadefonds mogelijk meer ruimte dan het aansprakelijkheidsrecht. Andere voordelen van schadefondsen zijn dat ze een snellere compensatie en mogelijkheden tot maatwerk bieden, al naargelang de behoeften van slachtoffers.

### **Ter verantwoording roepen**

Het aansprakelijkheidsrecht heeft dus om te beginnen slachtoffers nog wel het een en ander meer te bieden dan waartoe een schadefonds in staat is, ook waar het niet alleen om de materiële behoefte van de schadecompensatie gaat. Arlette Schijns geeft als voorbeeld de tijdelijke regeling financiële tegemoetkoming voor slachtoffers van geweld in de jeugdzorg, een regeling die door het Schadefonds Geweldsmisdrijven wordt uitgevoerd. Ze zegt: “Veel slachtoffers die een vergoeding krijgen, hoor je daarna toch nog zeggen dat ze degene die hun dat heeft aangedaan, dus de dader of de jeugdzorginstelling, ter verantwoording willen roepen. Datzelfde geluid was er na de compensatieregeling wegens het misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk. Slachtoffers waren blij met de geboden erkenning, maar sommigen van hen bleven met een onbevredigd rechtvaardigheidsgevoel zitten, omdat de individuele personen die de misdrijven hadden begaan of organisaties die verantwoordelijkheid namens de overheid droegen, niet direct ter verantwoording werden geroepen. Bij deze compensatieregelingen moet worden bedacht dat het ter verantwoording roepen van de daders

“Een slachtoffer dat wil dat de dader zich verantwoordt en de compensatie zelf betaalt, heeft weinig of niets aan een afwikkeling van de schade via een fonds of een eigen verzekering. Het slachtoffer zal daarvoor een beroep op het aansprakelijkheidsrecht moeten doen.”

**Arlette Schijns**

via het aansprakelijkheidsrecht lastig was vanwege al verstreken verjaringstermijnen. De boodschap is dat het voor slachtoffers vaak belangrijk is om genoegdoening van de kant van de dader of daders te ontvangen. Ons West-Europese aansprakelijkheidsrecht is geënt op de rechtvaardigheidstheorie van 'corrective justice'. Dat is precies de reden waarom het aansprakelijkheidsrecht een belangrijk systeem is voor slachtoffers die op zoek zijn naar genoegdoening door de dader. In een ander compensatiesysteem dan het aansprakelijkheidsrecht, zoals het Schadefonds, maar ook in het geval van afwikkeling van schade via een first party-verzekering, kan men die stap niet maken, omdat de aansprakelijke partijen in die systemen buiten beeld blijven. Een slachtoffer dat wil dat de dader zich verantwoordt en de compensatie zelf betaalt, heeft weinig of niets aan een afwikkeling van de schade via een fonds of een eigen verzekering. Het slachtoffer zal daarvoor een beroep op het aansprakelijkheidsrecht moeten doen. Daarnaast biedt het aansprakelijkheidsrecht aan slachtoffers de mogelijkheid zelf invloed uit te oefenen op de oplossing van het conflict. Als partijen er niet uitkomen, kunnen zij zelf immers een dagvaarding indienen en een procedure starten tegen de aansprakelijke partij, of een vordering indienen in het strafproces.”

“Laat je het slachtoffer en de aansprakelijke partij in een heel vroeg stadium met elkaar praten, dan denk ik dat partijen er veel sneller uitkomen, omdat het slachtoffer zich dan al gezien en gehoord voelt en zich misschien ook flexibeler opstelt als het om schadevergoeding gaat.”

**Arlette Schijns**

## Mediation in een vroeg stadium

In het verlengde hiervan stipt Arlette Schijns het belang van contact tussen het slachtoffer en de aansprakelijke partij aan. In dat contact kan dan ook ruimte zijn voor het tonen van berouw door de dader en kan er bij het slachtoffer een vergevingsproces op gang komen. Arlette Schijns: “Als je de verschillende compensatiesystemen met elkaar vergelijkt, dan heeft het aansprakelijkheidsrecht ook in dat opzicht veel potentie. Deze potentie wordt echter in civielrechtelijke zaken vaak niet benut. Dat heeft ermee te maken dat de verzekeraar van de aansprakelijke partij in een vroeg stadium de afwikkeling op zich neemt. Er vindt vanaf dan geen contact meer plaats tussen dader en slachtoffer. Juist dat contact kan heilzaam werken voor de verwerking van het gebeurde bij zowel slachtoffer als dader. Op dit punt kan lering worden getrokken uit de afwikkeling van misdrijven via het strafproces, waar in een vroeg stadium al ruimte wordt geboden voor een gesprek tussen slachtoffer en dader. Nu al zie je dat de officier van justitie bij verkeersmisdrijven die strafrechtelijk worden vervolgd, soms al in een heel vroeg stadium mediation aanbiedt. Ik maak het geregeld mee dat nabestaanden die kort na het ongeval nog tot op de bodem een schadevergoeding van de dader wilden hebben, na zo'n mediation-gesprek vinden dat het geen opzet was en dat de dader die ochtend ook niet was opgestaan met het idee iemand dood te willen rijden, en dus niet zwaarder gestraft hoeft te worden dan nodig is. Zo'n mediationgesprek kan dus aan het begin van de schadeafwikkeling heel veel goed doen en is gemakkelijk in het aansprakelijkheidsrecht in te bouwen. Laat je het slachtoffer en de aansprakelijke partij in een heel vroeg stadium met elkaar praten, dan denk ik dat partijen er veel sneller uitkomen, omdat het slachtoffer zich dan al gezien en gehoord voelt en zich misschien ook flexibeler opstelt als het om schadevergoeding gaat. Bij de compensatiesystemen van een schadefonds en afwikkeling via first party-verzekeringen ontbreekt de mogelijkheid van een gesprek met de dader, omdat de aansprakelijke partij buiten beeld blijft.”

“Laten we niet vergeten dat het aansprakelijkheidsrecht, en het bijbehorende procesrecht, een krachtig instrument is als het gaat om waarheidsvinding en het ter verantwoording roepen van de aansprakelijke partij. Het aansprakelijkheidsrecht voorziet daarmee in een aantal belangrijke behoeften van slachtoffers.”

### Misverstand

Discussies over mogelijke tekortkomingen van het aansprakelijkheidsrecht wil Arlette Schijns nuanceren. “Er wordt in de letselschadepraktijk te vaak alleen in negatieve zin over het aansprakelijkheidsrecht gesproken. Dat is mijns inziens onterecht. Die negatieve discussie over het aansprakelijkheidsrecht vind je ook niet terug bij conflicten tussen zakelijke partijen, waar men er prima mee uit de voeten kan. Laten we niet vergeten dat het aansprakelijkheidsrecht, en het bijbehorende procesrecht, een krachtig instrument is als het gaat om waarheidsvinding en het ter verantwoording roepen van de aansprakelijke partij. Het aansprakelijkheidsrecht voorziet daarmee in een aantal belangrijke behoeften van slachtoffers. Waar het echter aankomt op de schadeafwikkeling, daar zit in de letselschadepraktijk een belangrijk knelpunt. Dat vindt onder meer zijn oorzaak in de verharde cultuur die is ontstaan tussen de aansprakelijkgestelde partij en de afwikkelende verzekeraar aan de ene kant en de belangenbehartiger van de schadelijdende partij aan de andere kant, over onder meer het causaal verband en de omvang van de schadevergoeding. Voor slachtoffers en nabestaanden kan de toonzetting en de lange duur van de afwikkeling beschadigend werken. Het is echter een misverstand dat

je bij een afwikkeling buiten het aansprakelijkheidsrecht die discussie tussen partijen niet meer zou hebben. Bij bijvoorbeeld een directe verzekering zoals de verzekeraars die nu bij verkeersongevallen willen, kan evengoed de vraag worden gesteld of iemands totale schade wel door het verkeersongeval is veroorzaakt. En wanneer een verzekerde bij zo'n first party-systeem een beroep op zijn verzekering doet, kan ook discussie ontstaan of de schade wel onder de dekking van de verzekering valt, zoals we nu vaak bij arbeidsongeschiktheidsverzekeringen zien. In die zin zal ieder systeem zijn gebreken kennen. We moeten daarom niet te snel denken dat het aansprakelijkheidsrecht niet meer werkt en dat in een ander systeem alles wordt opgelost.”



“Ik zou graag een oproep willen doen aan de advocatuur en de verzekeraars om het conflict niet te ‘kapen’ van de partijen die een conflict met elkaar hebben. Luister naar hun wederzijdse behoeften en faciliteer dat in een vroeg stadium, bijvoorbeeld door een gesprek tussen beide partijen tot stand te brengen.”

Arlette Schijns

### Leren van andere compensatiesystemen

Volgens Arlette Schijns biedt het aansprakelijkheidsrecht veel potentie voor letselschadeslachtoffers en hun nabestaanden, maar zou het goed zijn bij de afwikkeling via het aansprakelijkheidsrecht, verworvenheden uit de andere compensatiesystemen te incorporeren. Ze zegt: “Zojuist noemde ik al het voorbeeld van mediation in het strafproces. In de civiele letselschadepraktijk wordt mediation of een herstelgesprek nog steeds als ultimum remedium ingezet, en vooral gebruikt als partijen na jaren van juridisch gevecht er echt niet meer uitkomen. De tendens in het strafrecht is om mediation en herstelrecht

**“Ik denk dat heel veel slachtoffers het prima zouden vinden als ze niet eenop de komma nauwkeurige schadevergoeding krijgen, maar zonder jarenlang juridisch getouwtrek een bedrag waarmee ze in staat zijn hun leven verder op te pakken.”**

**Arlette Schijns**

aan de voorkant toe te passen, dus niet als laatste optie.” Schijns pleit ervoor het herstelrecht ook in de civiele afwikkeling van letselschade een veel prominenter rol te laten spelen, door in een vroeg stadium het slachtoffer en de aangesproken partij onder begeleiding van een professional met elkaar te laten praten. “Ik zie bij de hoorzittingen bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven hoe belangrijk het voor een slachtoffer is om zijn verhaal te vertellen en te ervaren dat dat verhaal ook is aangekomen bij de persoon die namens de overheid en de samenleving als geheel het leed aanhoort en invoelt. Door ruimte te maken voor het verhaal van slachtoffers bieden we hun een vorm van erkenning. Mensen zeggen dan wel eens, dat het in al die jaren de eerste keer was dat zij zich gehoord en gezien voelden. Dat heeft mij de ogen wel geopend. Ik vind dat dit eigenlijk niets met het systeem van afwikkeling heeft te maken. Je kunt zo'n gesprek ook in het aansprakelijkheidsrecht inbedden. Ik zou graag een oproep willen doen aan de advocatuur en de verzekeraars om het conflict niet te 'kopen' van de partijen die een conflict met elkaar hebben. Luister naar hun wederzijdse behoeften en faciliteer dat in een vroeg stadium, bijvoorbeeld door een gesprek tussen beide partijen tot stand te brengen. Dat zal de verdere schadeafwikkeling wezenlijk ten goede komen.”

**“Zo zou je in zo'n fonds de scherpe kantjes van het aansprakelijkheidsrecht af kunnen halen. Ook kun je dan gemakkelijker met een genormeerde schadevergoeding werken.”**

**Arlette Schijns**

## Angel uit de afwikkeling

Een ander element waardoor het systeem van een schadefonds goed functioneert, is dat het met genormeerde schadebedragen werkt. Zo werkt het Schadefonds Geweldsmisdrijven al jaren met letselcategorieën, met vaste bedragen per categorie. Arlette Schijns: “De toekenning van een tegemoetkoming uit het Schadefonds verloopt daardoor veel sneller dan via het aansprakelijkheidsrecht, namelijk zo'n twaalf weken na de aanvraag. Daar staat natuurlijk wel tegenover dat het bedrag dat het slachtoffer ontvangt, geen volledige vergoeding is van de geleden schade, wat wel het uitgangspunt is bij een afwikkeling via het aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht. Slachtoffers die een volledige schadevergoeding willen via een concrete begroting van de daadwerkelijk geleden schade, moeten daarom die mogelijkheid blijven houden. Er zijn echter ook heel veel slachtoffers die helemaal niet het onderste uit de kan willen hebben, maar hun leven weer op de rit willen krijgen zonder daar een hele lange strijd voor te hoeven voeren. Voor die groep slachtoffers zou een normering van de schade heel welkom zijn. Ik denk dat heel veel slachtoffers het prima zouden vinden als ze niet eenop de komma nauwkeurige schadevergoeding krijgen, maar zonder jarenlang juridisch getouwtrek een bedrag waarmee ze in staat zijn hun leven verder op te pakken.”

## Fonds voor letselschadeslachtoffers

De gedetailleerde normering door het Schadefonds Geweldsmisdrijven is op een zogenoemde letsellijst gebaseerd. Bij letsels in categorie 1, de lichtste categorie, wordt 1.000 euro uitgekeerd; bij letsels in categorie 6, de zwaarste categorie, bedraagt de uitkering 35.000 euro. Naast en nabestaanden ontvangen altijd een vaste uitkering van momenteel 5.000 euro. Is zo'n schadefonds ook voor slachtoffers van verkeersongevallen en bedrijfsongevallen denkbaar? Dit fonds zou dan kunnen worden gevuld, niet vanuit de staatskas zoals het Schadefonds Geweldsmisdrijven, maar door de gezamenlijke verzekeraars net zoals het Waarborgfonds Motorverkeer. Arlette Schijns ziet de voordelen daar wel van in, maar heeft tegelijkertijd een aantal bedenkingen. Allereerst wijst ze op het gemis van de eerdergenoemde 'corrective justice'. “Bouw je die niet in, dan zal het voor veel slachtoffers niet bevredigend zijn wanneer we het aansprakelijkheidsrecht helemaal aan de kant zouden zetten en letselschades alleen maar via fondsen, first party-verzekeringen of no fault-systemen zouden gaan afwickelen. Daarnaast moet je natuurlijk altijd een beleid hebben, een kader, waaraan je kunt toetsen of een bepaalde aanvraag wel of niet wordt gehonoreerd. Waaraan ga je dan toet-

“Al die verschillende compensatiesystemen hebben wel iets te bieden, maar het is nodig om afhankelijk van de behoefte van het slachtoffer het best passende systeem te kiezen en zo maatwerk te bieden.”

Arlette Schijns

sen bij een fonds voor verkeersongevallen? Wanneer dat kader dan nog steeds is of er een aansprakelijke partij voor het ongeval is en of er een causaal verband tussen de schade en het ongeval bestaat, dan haal je als het ware de discussiepunten van het aansprakelijkheids- en schadevergoedingsrecht via de achterdeur weer binnen in dat fonds. Dat zou dus geen oplossing zijn, behalve als het toetsingskader verschuift van 'bewijzen' naar 'aannemelijk maken', zoals ook bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven het geval is. Zo zou je in zo'n fonds de scherpe kantjes van het aansprakelijkheidsrecht af kunnen halen. Ook kun je dan gemakkelijker met een genormeerde schadevergoeding werken. Dat maakt de toekenning veel gemakkelijker en je kunt de compensatie veel sneller uitkeren. Voor het slachtoffer zou compensatie via de route van een fonds dus veel voordelen kunnen hebben.”

“Nabestaanden van zo'n moord kunnen zo heel gemakkelijk en veilig een tegemoetkoming in de schade krijgen. Voor een ander slachtoffer zal het weer belangrijker zijn dat de aansprakelijke partij verantwoording aflegt ten overstaan van een gezaghebbende derde.”

Arlette Schijns

### Angst voor repercussies

Arlette Schijns doet momenteel promotieonderzoek aan de VU naar de compensatie van misdrijfschade. Haar initiële vraagstelling was of een systeem denkbaar is, analoog aan de schadeafwikkeling conform de Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen, waarin aansprakelijkheidsverzekeraars zich niet op de opzetclausule kunnen beroepen nadat een verzekerde met opzet jegens een ander geweld heeft gebruikt. Uiteraard zal de verzekeraar in zo'n systeem wel verhaal op de dader moeten kunnen nemen, want het principe dat de dader betaalt zou



moeten worden gehandhaafd. “Ik ben in de laatste fase van het onderzoek”, vertelt zij, “en ik onderzoek nu welk compensatiesysteem van de verschillende systemen die we hebben – het aansprakelijkheidsrecht, het strafproces, verzekeringen en het Schadefonds Geweldsmisdrijven – slachtoffers het beste biedt, dus het meest aan hun behoeften tegemoetkomt. Al die verschillende compensatiesystemen hebben wel iets te bieden, maar het is nodig om afhankelijk van de behoefte van het slachtoffer het best passende systeem te kiezen en zo maatwerk te bieden. Neem bijvoorbeeld de nabestaanden van een slachtoffer waarvan wordt vermoed dat het in opdracht van verdachte Ridouan Taghi werd vermoord. Het is voorstelbaar dat die nabestaanden uit angst voor repercussies geen vordering tot schadevergoeding durven in te dienen in een strafproces tegen de verdachte, en de verdachte ook niet via de civiele rechter durven aan te spreken. In dat geval is het compensatiesysteem van het Schadefonds Geweldsmisdrijven natuurlijk het meest geschikte systeem, want daarbij blijft de dader helemaal buiten beeld en verneemt deze ook niet dat er een tegemoetkoming bij het Schadefonds is aangevraagd. Nabestaanden van zo'n moord kunnen zo heel gemakkelijk en veilig een tegemoetkoming in de schade krijgen. Voor een ander slachtoffer zal het weer belangrijker zijn dat de aansprakelijke partij verantwoording aflegt ten overstaan van een gezaghebbende derde. Voor dat slachtoffer kan het aansprakelijkheidsrecht uitkomst bieden. Op zo'n manier is het heel interessant om die verschillende systemen met elkaar te vergelijken en de voor- en nadelen ervan te beoordelen.”

## Nabestaanden van de MH17-ramp

Arlette Schijns staat in haar praktijk als advocaat de nabestaanden van de MH17-ramp bij. Veel van de hierboven besproken onderwerpen vallen in deze zaak samen. Ze zegt: "De verdachten, die nu in het strafproces worden vervolgd, en ook de Russische Federatie, die bij het neerhalen van de MH17 evident ook een rol heeft gespeeld, geven helemaal niet thuis, blijven hun betrokkenheid ontkennen en staan de waarheidsvinding in de weg door het onderzoek tegen te werken met het verstrekken van desinformatie. Dat maakt dat de nabestaanden van de

**"Ik wil er dus voor pleiten in het civiele aansprakelijkheidsrecht niet alleen aan juridische knoppen te draaien als het om veranderingen gaat, maar vooral na te gaan hoe we het proces voor beide partijen menselijker kunnen maken, en meer regie kunnen geven aan zowel het slachtoffer als de aangesproken partij om hun conflict op te lossen."**

**Arlette Schijns**

slachtoffers met procedures helemaal tot het gaatje willen gaan om de waarheid vastgesteld te krijgen en daarmee gerechtigheid voor hun dierbaren te bewerkstelligen. De opstelling van de Russische Federatie en de verdachten compliceert daarnaast bij veel nabestaanden de rouwverwerking. Tijdens de spreekrecht dagen in september 2021 werd pijnlijk duidelijk hoe intens en diep het verdriet bij veel nabestaanden nog steeds is. Het is nog onderwerp van wetenschappelijk onderzoek, maar ik ben er nu al van overtuigd dat de opstelling van de aansprakelijke partijen in die complexe rouwverwerking een belangrijke rol speelt. De nabestaanden van de MH17-slachtoffers kunnen geen aanspraak op het Schadefonds Geweldsmisdrijven maken, omdat het misdrijf buiten Nederland heeft plaatsgevonden. Als dat anders was geweest, dan zouden zij daardoor geholpen zijn geweest door de namens de samenleving geboden erkenning, zij het ten dele. Belangrijker voor veel nabestaanden dan een financiële tegemoetkoming door de Nederlandse overheid is immers dat de daders zich voor de rechter verantwoorden. Ook is voor hen belangrijk dat de genoegdoening van de kant van de Russische Federatie en de daders komt, volgens het principe 'de dader betaalt'. Misschien kun je in het algemeen wel stellen dat het voor slachtoffers van misdrijven belangrijker

is dat de dader op grond van het aansprakelijkheidsrecht door een gezaghebbende autoriteit als schuldige wordt aangewezen en genoegdoening betaalt, dan voor slachtoffers van medische fouten en verkeersongevallen, waarbij er helemaal geen opzet in het spel is. Dat zou een mooi onderwerp zijn voor nader onderzoek."

## Menselijker en meer regie aan het slachtoffer

Vindt de afwikkeling toch binnen het aansprakelijkheidsrecht plaats, dan moet er, meer dan nu het geval is, voor worden gezorgd dat het slachtoffer zich gehoord en gezien voelt, én meer regie heeft over het tempo en het proces. Arlette Schijns tot slot: "Tijdens het strafproces in de MH17-zaak maakten ongeveer honderd mensen gebruik van het spreekrecht. De strafrechter deed dat heel goed door na ieder verhaal een paar punten te benoemen die indruk hadden gemaakt. Veel nabestaanden zeiden achteraf dat ze zich toen pas gezien en gehoord voelden. In het civiele recht mis ik dat element van erkenning bieden, dat kunnen wij civilisten leren van het MH17-strafproces en ook van de ervaringen bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Als we ook in onze civiele schadeafwikkeling een moment inbouwen om slachtoffers hun verhaal te laten doen, en in het verlengde daarvan het gesprek met de aangesproken partij aan te gaan, dan zou dat de afwikkeling ten goede komen. Ik ben er bovendien van overtuigd dat niet alleen het slachtoffer daar baat bij heeft. Ook de chirurg die na een gemaakte fout een gesprek heeft met de patiënt waarin beiden kunnen vertellen wat het gebeurde voor hen heeft betekend, zal op deze manier beter in staat zijn de draad van zijn leven op te pakken. Ik wil er dus voor pleiten in het civiele aansprakelijkheidsrecht niet alleen aan juridische knoppen te draaien als het om veranderingen gaat, maar vooral na te gaan hoe we het proces voor beide partijen menselijker kunnen maken, en meer regie kunnen geven aan zowel het slachtoffer als de aangesproken partij om hun conflict op te lossen."



## | Jurisprudentie

### Werkgeversaansprakelijkheid voor seksueel wangedrag op de werkvloer? (p.18-25)

- 1 Zie E.H. Damen & R. Schepers, 'Gordijnen dicht en de deur op slot': een jaar #MeToo in het arbeidsrecht, AR 2019/2 en daarin besproken uitspraken.
- 2 Hoge Raad 11 maart 2005, ECLI:NL:HR:2005:AR6657.
- 3 HR 11-11-2011, ECLI:NL:HR:2011:BR5223
- 4 Zie E.H. Damen & R. Schepers, 'Gordijnen dicht en de deur op slot': een jaar #MeToo in het arbeidsrecht, AR 2019/2 en daar besproken uitspraken.
- 5 Rechtbank Amsterdam 24 maart 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:1776, RAR 2021/103.
- 6 Dat op de werkgever een plicht kan rusten om onderzoek te doen naar seksuele intimidatie, bleek eerder uit Kantonrechter Maastricht 12 juli 2018, ECLI:NL:RBLIM:2018:6664 en Kantonrechter Utrecht 27 juni 2018, ECLI:NL:RBUM:2018:2885. Ook is al eerder geoordeeld dat onvoldoende onderzoek kan leiden tot de conclusie dat sprake is van ernstig verwijtbaar handelen van de werkgever, zie Kantonrechter Alkmaar 31 oktober 2017, ECLI:NL:RBNHO:2017:9753.
- 7 Gerechtshof Amsterdam 16 maart 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:755.
- 8 Zie bijv. Hoge Raad 6 april 2018 ECLI:NL:HR:2018:536
- 9 Hoge Raad 7 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ1721 en Hoge Raad 7 juni 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ1717.
- 10 Gerechtshof Amsterdam 16 maart 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:755.
- 11 Zie bijv. Hoge Raad 14 juli 2017, ECLI:NL:HR:2017:1345
- 12 Vgl. Hoge Raad 9 november 2001, ECLI:NL:HR:2001:AD3985
- 13 Hoge Raad 30 oktober 2009, ECLI:NL:HR:2009:BJ6020; zie ook PG boek 6 blz. 714
- 14 Zie ook A-G Spier, 3.9.1 van zijn conclusie bij HR 30 oktober 2009, ECLI:NL:HR:2009:BJ6020.
- 15 Hof Amsterdam 11 augustus 2015, ECLI:NL:GHAMS:2015:3301
- 16 Zie voor een aardige categorisering van de diverse fouten en art. 6:170 BW U.B. Miranda, 'Vaststelling van het functionele verband bij opzettelijk onrechtmatig gedrag: een heikele taak van de rechter', SR 2007, 21.

## | Jurisprudentie

### Het vereiste van een in de psychiatrie erkend ziektebeeld (p.26-31)

- 1 HR 9 mei 2003, ECLI:NL:HR:2003:AF4606.
- 2 HR 29 juni 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW1519 (Blauw oog)
- 3 HR 28 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:793 (EBI)
- 4 HR 9 juli 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO7721 (Oudejaarsrellen), HR 18 maart 2005, ECLI:NL:HR:2005:AR5213, (Wrongful life).
- 5 HR 22 februari 2002, ECLI:NL:HR:2002:AD5356 (Taxibus)
- 6 HR 29 juni 2021, ECLI:NL:HR:2021:1024.
- 7 HR 29 juni 2021, ECLI:NL:HR:2021:1024, m.nt. Lindenberg.
- 8 Conclusie A-G Hofstee 3 november 2021, ECLI:NL:PHR:2021:1029.
- 9 HR 12 juni 2018, ECLI:NL:HR:2018:904.
- 10 HR 29 juni 2021, ECLI:NL:HR:2021:1024, m.nt. Lindenberg, L. Kock, 'Geestelijk letsel naar objectieve maatstaven; een in de psychiatrie erkend ziektebeeld is niet vereist. TVP 2021, afl. 4, p. 115-121.
- 11 HR 28 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:793 (Overzichtsarrest).
- 12 O.a. Rb. Rotterdam 24 mei 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:4283, Rb. Midden-Nederland 3 juli 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:2520, Rb. Amsterdam 23 december 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:6643.
- 13 HR 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1947.
- 14 Hof Den Haag 17 december 2020, ECLI:NL:GHDHA:2020:2423.
- 15 Hoge Raad 24 december 2021, ECLI:NL:HR:2021:1947.
- 16 Conclusie A-G Hofstee 3 november 2021, ECLI:NL:PHR:2021:1029.
- 17 HR 9 oktober 2009, ECLI:NL:HR:2009:BI8583 (Vilt).
- 18 Conclusie A-G's Spronken en Lindenberg 22 februari 2022, ECLI:NL:PHR:2022:166.

## | Opinie

### Vergoeding van kosten van ongereguleerde belangenbehartigers (p.32-35)

- 1 Hoge Raad 28 januari 2022, ECLI:NL:HR:2022:81
- 2 In PPS-Bulletin 2021/3 pleitte mijn kantoorgenoot mr. Chr. H. van Dijk ervoor om het beroep van belangenbehartiger te beschermen; zie Chr. H. van Dijk, De ramp na de ramp die te vermijden valt, PPS-Bulletin 2021/3.
- 3 Zie bijv. <https://www.letselschade.nu/verzekeraars/unive-gaat-bgk-tarieven-differentieren-op-basis-van-kwaliteit/>.
- 4 Zie bijv. Rechtbank Rotterdam 20 maart 2020, ECLI:NL:RBROT:2020:2346, 5.6; Rechtbank Midden-Nederland 25 maart 2020, ECLI:RBMNE:2020:1205, r.o. 2.22; Rechtbank Oost-Brabant 16 maart 2020, ECLI:NL:RBOBR:2020:1553, r.o. 3.20; Rechtbank Midden-Nederland 22 januari 2020, ECLI:NL:RBMNE:2020:706, r.o. 2.46; Rechtbank Gelderland 30 januari 2020, ECLI:NL:RBGEL:2020:1341, r.o. 4.11; Rechtbank Noord-Nederland 5 juli 2021, ECLI:NL:RBNNE:2021:2730, r.o. 4.10 tot en met 4.12; Rechtbank Midden-Nederland d.d. 17 maart 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:2414.

## | Jurisprudentie

### "De Waarheid" (p.36-43)

- 1 Titel IX Meeneed, Titel X Valsheid in muntspeciën en munt- en bankbiljetten, Titel XI Valsheid in zegels en merken, Titel XII Valsheid met geschriften, gegevens en biometrische kenmerken.
- 2 Deze op de herstellfunctie van het hoger beroep gebaseerde stelling heeft vaak wel succes. Voor een voorbeeld met zeer verstrekkende consequenties uit de personenschadepraktijk, zie HR 17 februari 2017, ECLI:NL:HR:2017:273, NJ 2017/115 (Poolmolen).
- 3 ECLI:NL:GHAMS:2015:85
- 4 Cursivering van mij, RM.
- 5 Voorstanders van de op maat afgestemde genuanceerde benadering zijn bijvoorbeeld Chr. Van Dijk en M.J.F. Hiel, in AV&S 2017-12, "Wat voor sancties passen bij de frauderende claimant"
- 6 Privacybescherming op grond van de AVG en de Gedragscode Persoonlijk Onderzoek brengen hier - terecht - drempels aan.



## Jurisprudentie De Wet Affectieschade – hoe staat het ermee? (p.46-53)

- 1 Hoge Raad 28 mei 2019, ECLI:NL:HR:2019:793, rechtsoverweging 2.4.6.
- 2 Verbond van Verzekeraars, Circulaire MSS-2018-11, 13 april 2018 / <https://www.verzekeraars.nl/publicaties/actueel/verbond-blij-met-nieuwe-wet-affectieschade>
- 3 Dit is geen uitputtend overzicht sinds de inwerking-treding, maar een verwijzing naar enkele recente (2021 en 2022) uitspraken die belangrijk en interessant zijn. Ik verwijs voor andere overzichten van uitspraken graag naar: A.M. Overheul, 'Vergoeding van shockschade sinds de invoering van de Wet affectieschade', TVP 2021/1 & C. van der Roest & J.G. Keijzer, 'De wet affectieschade in de praktijk', TVP 2020/2.
- 4 Wanneer sprake is van een misdrijf is het bedrag in alle gevallen € 2.500,- hoger.
- 5 Kamerstukken II, vergaderjaar 2014-2015, 34 257, nr. 3 Memorie van Toelichting, pagina 16.
- 6 Hierbij ga ik er vanuit dat sprake is van aansprakelijkheid van een derde, uiteraard is dit hoe dan ook de eerste hobbel die genomen moet worden.
- 7 Kamerstukken II, vergaderjaar 2014-2015, 34 257, nr. 3 Memorie van Toelichting, pagina 12.
- 8 Guides to the Evaluation of Permanent Impairment van de American Medical Association (AMA Guides).
- 9 De wetgever noemt (Kamerstukken II, vergaderjaar 2014-2015, 34 257, nr. 3 Memorie van Toelichting, pagina 13)
  - ernstige karakter- en gedragsveranderingen;
  - het algeheel verlies van het vermogen tot spreken;
  - ernstige afasie;
  - ernstige aantastingen van de geheugenfunctie;
  - ernstig of algeheel functieverlies van zintuigen;
  - een ernstige verstoring van de mogelijkheid om lichamelijk contact te hebben (zoals bij derdegraads brandwonden over een groot deel van het lichaamsoppervlak of ernstige verlittekening van grote delen van in dit verband belangrijke delen van het lichaam, zoals het gelaat en de hals);
  - gevallen waarin het slachtoffer door het gebeuren volledig of nagenoeg volledig afhankelijk wordt van zodanig intensieve hulp en zorg dat de mogelijkheid van het onderhouden van een privéleven ernstig wordt verstoord; en tot slot
  - zeer ernstig en blijvend medisch objectiveerbaar psychisch letsel.
- 10 Hoge Raad, 30 november 2021, ECLI:NL:HR:2021:1750, r.o. 2.4.
- 11 Rechtbank Rotterdam, 24 februari 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:1352
- 12 Rechtbank Rotterdam, 17 februari 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:1177, r.o. 7.4.
- 13 Zie bijvoorbeeld: Rechtbank Overijssel, 21 januari 2022, ECLI:NL:RBOVE:2022:158, r.o. 8.4 & Rechtbank Midden-Nederland, 11 januari 2022, ECLI:NL:RBMNE:2022:42 r.o. 11.2.3, & Rechtbank Den Haag, 22 oktober 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:11497, r.o. 7.4.
- 14 Kamerstukken II, vergaderjaar 2014-2015, 34 257, nr. 3 Memorie van Toelichting, pagina 13.
- 15 Kamerstukken II, vergaderjaar 2014-2015, 34 257, nr. 3 Memorie van Toelichting, pagina 15.
- 16 Kamerstukken II, vergaderjaar 2014-2015, 34 257, nr. 3 Memorie van Toelichting, pagina 15.
- 17 Gerechtshof Amsterdam, 14 februari 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:331
- 18 Gerechtshof 's-Hertogenbosch 28 september 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:2934 & Gerechtshof Amsterdam 8 juli 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:2001 & Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 26 maart 2021, ECLI:NL:GHARL:2021:2890.
- 19 Rechtbank Amsterdam, 17 februari 2022, ECLI:NL:RBAMS:2022:615 & Rechtbank Rotterdam, 16 februari 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:1284 & Rechtbank Zeeland-West-Brabant, 21 januari 2022, ECLI:NL:RBZWB:2022:216 & Rechtbank Rotterdam, 20 januari 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:300 & Rechtbank Overijssel, 23 december 2021, ECLI:NL:RBOVE:2021:4823 & Rechtbank Amsterdam, 11 november 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:6434 & Rechtbank Amsterdam, 04 november 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:6332
- 20 Zie bijv. ook: Rechtbank Rotterdam, 01 februari 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:634 r.o. 7.3
- 21 Rechtbank Noord-Holland, 06 januari 2022, ECLI:NL:RBNHO:2022:41.
- 22 Rechtbank Overijssel, 23 december 2021, ECLI:NL:RBOVE:2021:4823
- 23 Rechtbank Noord-Holland, 24 december 2021, ECLI:NL:RBNHO:2021:11942
- 24 Rechtbank Amsterdam, 17 december 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:7378
- 25 Rechtbank Den Haag, 04 november 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:11984
- 26 Rechtbank Amsterdam, 20 augustus 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:4349
- 27 Rechtbank Den Haag, 28 oktober 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:11794
- 28 Kamerstukken II, vergaderjaar 2014-2015, 34 257, nr. 3 Memorie van Toelichting, pagina 15.
- 29 Rechtbank Gelderland, 04 mei 2020, ECLI:NL:RBGEL:2020:2436
- 30 Vergelijkbaar wordt geoordeeld door de Rechtbank Gelderland op 6 april 2021 ECLI:NL:RBGEL:2021:1987.
- 31 Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 28 september 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:2934
- 32 Rechtbank Amsterdam, 03 februari 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:362 r.o. 10.3.
- 33 Zie bijv. Rechtbank Noord-Holland 7 februari 2022, ECLI:NL:RBNHO:2022:853 & Rechtbank Rotterdam 30 november 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:11776 r.o. 8.4, en wat ouder Rechtbank Rotterdam 23 december 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:10334 & Rechtbank Midden-Nederland 22 augustus 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:3892.
- 34 Zie bijv. Rechtbank Midden-Nederland 08 februari 2022, ECLI:NL:RBMNE:2022:427 & Rechtbank Noord-Holland 06 juli 2021, ECLI:NL:RBNHO:2021:5549 & Rechtbank Den Haag, 04 juni 2021, ECLI:NL:RBDHA:2021:5626
- 35 Rechtbank Rotterdam 24 februari 2022, ECLI:NL:RBROT:2022:1352
- 36 Rechtbank Midden-Nederland 08 februari 2022, ECLI:NL:RBMNE:2022:427, r.o. 9.3
- 37 Rechtbank Noord-Holland 7 februari 2022, ECLI:NL:RBNHO:2022:853 r.o. 7.1. e.v.
- 38 Rechtbank Rotterdam 23 december 2019, ECLI:NL:RBROT:2019:10334
- 39 C. van der Roest en J.G. Keizer, "De Wet Affectieschade in de praktijk; duidelijke afbakening of onsmakelijke discussies?" Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade, 2020, nummer 2, p. 49.
- 40 MvT, Kamerstukken II 2014/15, 34 257, nr. 3, p. 18.
- 41 Hoge Raad 28 mei 2019 ECLI:NL:HR:2019:793, rechtsoverweging 2.4.7., Conclusie AG Hartevelde 11 januari 2022, ECLI:NL:PHR:2022:16 en zie recent nog bijv. Gerechtshof Amsterdam 4 februari 2022, ECLI:NL:GHAMS:2022:317 & Gerechtshof Den Haag 23 juli 2021, ECLI:NL:GHDHA:2021:1399
- 42 Zie: A.M. Overheul, 'Vergoeding van shockschade sinds de invoering van de Wet affectieschade', TVP 2021/1 & C. van der Roest & J.G. Keijzer, 'De wet affectieschade in de praktijk', TVP 2020/2 & S.D. Lindenbergh, "Affectieschade' en 'shockschade', onderscheid, samenloop, vooruitblik', TVP 2018/4.
- 43 HR 22 februari 2002 ECLI:NL:HR:2002:AD5356, NJ 2002/240, m.nt. J.B.M. Vranken (Taxibus) &
- 44 Conclusie AG's Spronken en Lindenbergh, Parket bij de Hoge Raad 22 februari 2022, ECLI:NL:PHR:2022:166. Zie ook het artikel van mr. P.J. klein Gunnewiek en mr. N.J.I.A. Nuijten in dit bulletin.
- 45 Idem, r.o. 4.4.29. met verwijzing naar: Bijv. hof 's-Hertogenbosch 26 augustus 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:2964, JA 2014/120 & Rechtbank Amsterdam 19 juli 2000, ECLI:NL:RBAMS:2000:AA6551: Rechtbank Middelburg 25 juni 2003, ECLI:NL:RBMID:2003:AH9234 & Rechtbank Haarlem 23 juli 2007, ECLI:NL:RBHAA:2003:AE6438, Hof 's-Hertogenbosch 7 juli 2020, ECLI:NL:GHSHE:2020:2026.
- 46 Conclusie AG's Spronken en Lindenbergh, Parket bij de Hoge Raad 22 februari 2022, ECLI:NL:PHR:2022:166, r.o. 4.9.3.
- 47 Rechtbank Zeeland-West-Brabant 27 januari 2021, ECLI:NL:RBZWB:2021:280, r.o. 7.4.1.
- 48 A.M. Overheul, 'Vergoeding van shockschade sinds de invoering van de Wet affectieschade', TVP 2021/1
- 49 Rechtbank Noord-Nederland 8 juli 2020, ECLI:NL:RBNNE:2020:2387.
- 50 Rechtbank Amsterdam, 22 april 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:1982
- 51 Rechtbank Midden-Nederland 2 maart 2022 ECLI:NL:RBMNE:2022:805.